

CHARYTATYWNA DZIAŁALNOŚĆ CARITAS DIECEZJI TARNOWSKIEJ W LATACH 1990-1993

8 grudnia 1989 r. biskup tarnowski Jerzy Ablewicz powołał do istnienia Caritas Diecezji Tarnowskiej (CDT).¹ Akt ten był możliwy dzięki przemianom ustrojowym w Polsce. Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. „O stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej” przywróciła Kościołowi możliwość prowadzenia zorganizowanej działalności charytatywnej oraz reaktywowania krajowej i diecezjalnej instytucji Caritas rozwiązanych decyzją władz państwowych w 1950 r.

Powołanie CDT otwarło nowy etap w chlubnych dziejach kościelnej działalności charytatywnej na terenie diecezji tarnowskiej. Podstawowym celem tej organizacji jest praktyczne realizowanie nauki Jezusa Chrystusa o miłości i miłosierdziu.² Podejmowana przez tarnowską Caritas³ służba jest odpowiedzią na konkretne potrzeby ludzi żyjących w określonym czasie i miejscu. Ponieważ sytuacja historyczna podlega nieustannym zmianom, dlatego też zmieniają się sposoby, formy, organizacja i kierunki pracy charytatywnej. Sprawozdanie z działalności prowadzonej przez CDT nie tylko ilustruje i dokumentuje pomoc przez nią niesioną, ale pozwala dostrzec te zmiany.

Niniejsze opracowanie jest pierwszym z kilku sprawozdań, które podsumują dotychczasowe działania CDT. Pierwszy okres sprawozdawczy obejmuje lata 1990–1993.⁴ W pierwszej części zostanie przedstawiona merytoryczna działalność CDT, w drugiej natomiast zostaną ukazane dane dotyczące finansowej strony tej działalności.⁵ Sprawozdanie oparte jest na dokumentacji przechowywanej w archiwum CDT.

---

¹ Currenda 140 (1990) 4-6, s. 274.

² Statut Caritas Diecezji Tarnowskiej (2004) § 6, Tarnów 2004, s. 6.

³ Sformułowanie „tarnowska Caritas” będzie używane w tym sprawozdaniu jako synonim CDT.

⁴ Sprawozdanie nie uwzględnia krótkiego okresu działalności Caritas Diecezji Tarnowskiej od chwili jej powołania w dniu 8 grudnia 1989 r. do 31 grudnia tegoż roku. Natomiast rok 1993 został przyjęty jako końcowa data dla tego sprawozdania ze względu na to, że właśnie w tym roku (dokładnie 1 września) stanowisko dyrektora tarnowskiej Caritas objął ks. Antoni Mikrut, który pełni tę funkcję do chwili obecnej.

⁵ W sprawozdaniu zostanie tylko zaznaczona, prowadzona w tym okresie, akcja rozdzielania pomocy zagranicznej. Nie zostaną natomiast podane żadne szczegółowe dane dotyczące tego wycinku działalności CDT.

I. PRZEDMIOT DZIAŁAŃ CDT

Działania kościelnej organizacji Caritas są skierowane ku zaspokojeniu potrzeb konkretnych ludzi. Dlatego przedstawienie działań CDT obejmie pomoc dzieciom i młodzieży, chorym, niepełnosprawnym i starszym, ubogim, bezdomnym oraz nadzwyczajną pomoc dla dotkniętym różnymi nieszczęściami czy katastrofami. Opis podejmowanych działań będzie poprzedzony kilkoma uwagami dotyczącymi ówczesnej struktury i organizacji CDT.

1. Struktura i organizacja

Pracę i organizację CDT w okresie sprawozdawczym regulował *Statut Caritas Diecezji Tarnowskiej* zatwierdzony przez biskupa J. Ablewicza w dniu 25 marca 1990 r.⁶ W myśl rozporządzeń tegoż *Statutu Caritas* jest instytucją diecezjalną, która podlega Biskupowi diecezjalnemu i w swojej działalności kieruje się jego wskazaniem. On powołuje ją do życia i nadaje jej kościelną osobowość prawną, nakreśla cele i zadania, zatwierdza Statut i jego zmiany, programy i plany pracy Caritas oraz przyjmuje roczne sprawozdania.⁷

W/w *Statut* ujmuje strukturę CDT w następujący sposób: na czele stoi Zarząd Diecezjalny, który kieruje działalnością charytatywną na terenie całej diecezji, w większych ośrodkach diecezji powoływane są Okręgi Caritas, podstawową zaś jednostką są Parafialne Oddziały Caritas.⁸

Zarząd diecezjalny to Dyrektor Caritas, jego zastępca, sekretarz i członkowie odpowiedzialni za poszczególne dziedziny działalności Caritas. Pierwszym Dyrektorem CDT został mianowany ks. dr Stanisław Budzik, obecny sufragan tarnowski. Kierował on pracą Caritas do dnia 1 grudnia 1990 r., kiedy to biskup tarnowski Józef Życiński mianował jego następcą ks. dr Zbigniewa Krzyszowskiego. Niespełna rok później zastąpił go ks. dr Ryszard Kurek, a po nim, w dniu 1 września 1993 r., obowiązki Dyrektora CDT przejął ks. mgr lic. Antoni Mikrut.

Okręgi Caritas zostały ustanowione osobnym dekretem biskupa Ablewicza w dniu 20 marca 1990 r.⁹ Powołano je w celu ożywienia działalności charytatywnej na terenie całej diecezji. Ich zadaniem była koordynacja międzyparafialnych akcji charytatywnych, kontrola pracy Oddziałów Parafialnych Caritas, formacja członków Oddziałów Parafialnych oraz współdziałanie z placówkami opiekuńczymi znajdującymi się na terenie Okręgu. W całej diecezji powołano 13 Okręgów Caritas. Każdy z nich obejmował teren 2-4 dekanatów.

Według *Statutu Caritas Diecezji Tarnowskiej* z 1990 r., jej podstawową jednostką organizacyjną są Parafialne Oddziały Caritas. Miały one za zadanie mobilizować całą wspólnotę parafialną do praktykowania miłosierdzia, rozpoznawać potrzeby i możliwości pomocy oraz organizować i świadczyć konkretną pomoc potrzebującym. Pracą Parafialnego Oddziału Caritas kierował jego Zarząd, zaś członkami były osoby powołane przez proboszcza, który był przewodniczącym Zarządu. Szczególną rolę w pracach Parafialnego Oddziału Caritas odgrywali: charytatywny(a) opiekun(a) rejonowy(a)¹⁰ i charytatywny(a) opiekun(a) sekcyjny(a).¹¹ Pracę opiekunów charytatywnych wspomagali pomocnicy charytatywni rekrutujący się z grona młodzieży, sąsiadów bądź osób z odpowiednimi kwalifikacjami do niesienia pomocy.¹²

Na podobnych zasadach jak Parafialny Oddział Caritas mogły działać Koła Środowiskowe Caritas, które powoływał Zarząd Diecezjalny w celu mobilizacji działań charytatywnych niektórych grup środowiskowych.¹³

⁶ *Statut Caritas Diecezji Tarnowskiej* (1990), Currenda 141 (1991) 1-3, s. 47-53.

⁷ Tamże, art. 12, s. 49.

⁸ Tamże, art. 12-22, s. 49-50.

⁹ *Dekret powołujący Okręgi Caritas w diecezji tarnowskiej*, Currenda 140 (1990) 7-9, s. 511.

¹⁰ Zadaniem takiej osoby było gruntowne rozpoznanie i zarządzenie potrzebom wiernych w konkretnym regionie parafii,

¹¹ Funkcja ta była związana z zarządzeniem potrzebom wybranej grupy parafian.

¹² *Statut Caritas Diecezji Tarnowskiej* (1990), art. 23-24; 26-29, s. 50-51.

¹³ Tamże, art. 32-34, s. 52.

Tak wyglądała struktura CDT w latach 1990-1993. Jej uprzednie przedstawienie było konieczne dla ukazania wielu poziomów działań charytatywnych podejmowanych przez tę instytucję. Pełny obraz przedsięwzięć i pomocy niesionej przez tarnowską Caritas winien uwzględniać każdy element jej struktury. Niniejsze sprawozdanie merytoryczno-finansowe obejmuje tylko działalność CDT za pośrednictwem Zarządu Diecezjalnego i powoływanych przez niego placówek terenowych.

2. Pomoc dzieciom i młodzieży

Pomoc tej grupie potrzebujących była realizowana w okresie sprawozdawczym w różnej formie. Generalnie należy stwierdzić, że wszystkie większe akcje dziecięco-młodzieżowe w diecezji, były w jakiś sposób związane z CDT. Udzielała ona wsparcia placówkom wychowawczo-oświatowym (szkoły, internaty, świetlice, ochronki), które zajmowały się dziećmi niepełnosprawnymi, dziećmi z rodzin wielodzietnych i patologicznych. Pomoc ta polegała przede wszystkim na przekazywaniu środków pieniężnych na dożywianie. Caritas przekazywała też do niektórych ośrodków odzież lub gotowe produkty żywnościowe otrzymywane w ramach pomocy zagranicznej. Z dostępnych danych wynika, że w 1990 r. CDT przekazała środki finansowe na dożywianie dzieci i młodzieży w 21 ochronkach prowadzonych przez żeńskie zgromadzenia zakonne, w 5 szkołach oraz w 4 placówkach dla dzieci niepełnosprawnych. W 1991 r. CDT wspierała finansowo dożywianie dzieci w 5 szkołach na terenie diecezji. W 1992 r. akcją dożywiania były objęte dzieci w 9 szkołach, natomiast rok później pomoc finansowa na dożywianie została skierowana do 2 szkół. Bardzo trudno ustalić liczbę uczniów objętych dożywianiem w poszczególnych latach. Najwięcej dzieci skorzystało z tej pomocy w 1990 r. W kolejnych latach okresu sprawozdawczego ilość ta była już mniejsza. Dożywianie w szkołach finansowane przez CDT obejmowało tylko grupy najuboższych dzieci z danej szkoły.

Inną formą pomocy dla dzieci i młodzieży były organizowane i wspierane przez CDT wakacje i półkolonie. Była to wówczas jedna z ważniejszych akcji, zarówno ze względu na wielkość przeznaczanych środków, jak i liczbę uczestników. W analizowanym okresie działalności, CDT udzielała wsparcia finansowego wakacyjnym grupom oazowym organizowanym przez różne duszpasterstwa specjalistyczne w diecezji¹⁴ oraz przez parafie i zgromadzenia zakonne. Pomoc ze stron Caritas polegała także na przekazywaniu żywności dla takich grup. Akcja pomocy w wyjeździe na wypoczynek wakacyjny bądź skorzystanie z niego w ramach półkolonii obejmowała rokrocznie znaczną liczbę dzieci i młodzieży. Jednak także i tutaj nie da się ustalić dokładnej liczby osób, które były objęte tą formą pomocy. Jedyne za rok 1992 można podać przybliżone dane. CDT zorganizowała wówczas wypoczynek dla 327 dzieci z Białorusi w rodzinach,¹⁵ wsparła finansowo zorganizowanie wypoczynku dla ok. 3000 osób z różnych parafialnych grup apostołskich, dla ok. 1500 dzieci z rodzin ubogich i zagrożonych patologiami oraz dla ok. 500 dzieci i młodzieży niepełnosprawnej. CDT wspierała wakacyjny wypoczynek dzieci i młodzieży dzięki środkom pozyskiwanym z różnych dotacji państwowych i samorządowych lub ze środków własnych.

CDT wspierała ponadto inne ośrodki i domy niosące pomoc dzieciom. Były to m.in. Dom dla Dzieci w Gorlicach, Katolickie Ognisko Wychowawcze „Nasz Dom” w Mochnaczu Niżnej oraz Dom „Józefa” w Krynicy.¹⁶ Do tego należy jeszcze dołączyć wspieranie finansowe duszpasterstw zajmujących się dziećmi i młodzieżą, w tym także tą niedostosowaną społecznie.

---

¹⁴ Były to tzw. „Wakacje z Bogiem”, które łączyły wypoczynek z pracą formacyjną. Organizowały je w większości Referaty Kurii Diecezjalnej: rodzinny, młodzieżowy, duszpasterski, misyjny, trzeźwości.

¹⁵ Każde dziecko otrzymało wsparcie finansowe od CDT.

¹⁶ Była to parafialna placówka wakacyjna dla dzieci i młodzieży. W części tego Domu mieściła się także Kuchnia dla ubogich.

3. Pomoc chorym, niepełnosprawnym i starszym

Była to kolejna ważna grupa osób potrzebujących pomocy. CDT wspierała je zapomogami pieniężnymi na zakup lekarstw i żywności oraz pokrycie kosztów leczenia i rehabilitacji. Pomoc świadczona niepełnosprawnym była realizowana we współpracy z duszpasterstwem osób niepełnosprawnych umysłowo z siedzibą przy parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Tarnowie.¹⁷ Tarnowska Caritas wspierała materialnie inicjatywy tego duszpasterstwa, pomagała w organizowaniu coniedzielnych spotkań liturgicznych oraz wakacyjnych spotkań rekreacyjno-wypoczynkowych. Podobna współpraca miała miejsce z duszpasterstwem osób niepełnosprawnych ruchowo.¹⁸ Pomoc ze strony CDT polegała na wspieraniu oaz dla nich organizowanych oraz na instytucjonalnym pośredniczeniu w pozyskiwaniu środków finansowych oraz sprzętu rehabilitacyjnego.

Tarnowska Caritas udzielała także finansowej pomocy różnym instytucjom, które zajmowały się pomocą dla osób dotkniętych konkretnymi chorobami czy formami niepełnosprawności. W okresie sprawozdawczym CDT przekazywała pomoc finansową m.in. dla Społecznego Komitetu Przeciwalkoholowego Oddział Miejski w Tarnowie, Towarzystwa Walki z Kalectwem, Polskiego Związku Głuchych, Tarnowskiego Związku Inwalidów Narządu Ruchu. Pomocy udzielano też placówkom dla chorych i niepełnosprawnych. Należały do nich: Dom Pomocy Społecznej w Grywałdzie k. Krościenka, dwa Domy Księży Emerytów w Tarnowie, oraz Dom Opieki Społecznej dla Osób Niepełnosprawnych w Tarnowie.

Nowy porządek prawny w Polsce dał tarnowskiej Caritas możliwość zakładania i tworzenia własnych placówek. Możliwe było także w niektórych przypadkach odzyskanie zakładów dobroczynnych prowadzonych przez tarnowską Caritas do 1950 r. CDT podjęła obydwa działania. 25 listopada 1990 r. na podstawie umowy z Ministrem Zdrowia i Opieki Społecznej Caritas odzyskała Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Grybowie, który był własnością Związku „Caritas” Diecezji Tarnowskiej. W każdym roku okresu sprawozdawczego placówka to otaczała całodobową opieką ok. 110 osób. Do Zakładu były przyjmowane osoby samotne będące w podeszłym wieku, chore i niepełnosprawne. Blisko połowa z nich nie posiadała żadnej renty czy emerytury, dlatego pomoc świadczona za pośrednictwem tej placówki, miała dla nich ogromne znaczenie. Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Grybowie był pierwszą specjalistyczną placówką CDT.

W końcu lat 80. ubiegłego stulecia w Dąbrowie Tarnowskiej rozpoczęto prace przy budowie Hospicjum św. Brata Alberta. Inwestycję tę podjęła i prowadziła do końca miejscowa parafia, ale CDT od 1991 r. zaczęła wspierać pomocą finansową to dzieło, które w 1998 r. stało się placówką Caritas.

W pomoc dla niepełnosprawnych wpisują się działania na rzecz osób głuchoniemych. CDT współpracowała i wspierała niektóre działania podejmowane przez Duszpasterstwo Głuchoniemych w diecezji tarnowskiej. We współpracy z nim oraz Związkiem Głuchych pozyskano dla Szkoły dla Dzieci Niedosłyszących w Tarnowie audiometr oraz kilka aparatów słuchowych.¹⁹

Kolejną formą pomocy chorym i niepełnosprawnym były specjalne rekolekcje, jakie Zarząd Diecezjalny organizował w Domu Rekolekcyjnym w Ciężkowicach. Pomoc ta miała charakter duchowego wsparcia, jakie otrzymywali chorzy poprzez słuchanie Bożego słowa, korzystanie z sakramentów św., doświadczenie codziennej bliskości, troski i życzliwości ze strony opiekujących się nimi lekarzy, pielęgniarek i wolontariuszy. W okresie sprawozdawczym CDT organizowała corocznie dwa 5-dniowe turnusy rekolekcji dla chorych, z których korzystało w każdym roku ok. 100-200 osób.

¹⁷ W okresie sprawozdawczym duszpasterstwem tym kierował ks. Waldemar Durda.

¹⁸ Kierował nim wówczas ks. Stanisław Staśko.

¹⁹ Pozyskiwaniem aparatów słuchowych zajmowało się przede wszystkim Duszpasterstwo Głuchoniemych, które w latach 1987-1993 przekazało aparaty słuchowe dla 195 osób. Aparaty otrzymywano od Deutsche Caritasverband z Freiburga.

4. Pomoc ubogim

Grupą objętą opieką i wsparciem CDT były także osoby o najniższych dochodach. Początek lat 90. XX wieku w Polsce związany był z gwałtownie narastającym bezrobociem. Jednym z jego skutków było znaczny spadek dochodów wielu osób i rodzin. W sposób szczególny zjawisko bezrobocia uderzało w rodziny wielodzietne. Jedną z form pomocy dla ubogich było wydawanie bezpłatnych posiłków za pośrednictwem kuchni Caritas. Zarząd diecezjalnej Caritas utrzymywał i finansował wydawanie posiłków w tarnowskiej Kuchni Caritas im. Ledóchowskich, która znajdowała się przy ul. Mościckiego 12, a ponadto wspierał finansowo inne kuchnie dla ubogich prowadzone przez parafie w większych ośrodkach miejskich. Według danych CDT w 1990 r. z pomocy żywnościowej świadczonej za pośrednictwem wszystkich kuchni korzystało ok. 1000 osób. Rok później z gorących posiłków wydawanych przez 16 kuchni dla ubogich korzystało w diecezji ok. 2000 osób. Na podstawie danych z 1992 r. wynika, że z 11 kuchni korzystało ok. 1400 osób.²⁰ Aby otrzymywać posiłki w kuchni należącej do Caritas diecezjalnej, należało posiadać zaświadczenie z własnej parafii. Część osób korzystała z tej formy pomocy dzięki bezpośredniej decyzji Zarządu Diecezjalnego. Prace pozostałych Kuchni regulowały parafie.

Osoby i rodziny ubogie zgłaszały się także do biura Zarządu diecezjalnego w Tarnowie o pomoc w formie zapomogi pieniężnej. Prośby te były kierowane osobiście lub listownie. O przyznaniu zapomogi decydował Zarząd diecezjalny. W niektórych sytuacjach była ona udzielana bezpośrednio, kiedy indziej po otrzymaniu z parafii opinii o trudnej sytuacji materialnej osoby proszącej. Ponieważ prośb kierowanych do diecezjalnej Caritas o udzielenie wsparcia materialnego było bardzo wiele, dlatego znaczna ich część była przekazywana do rozpatrzenia i załatwienia w parafii przez tamtejszy zespół charytatywny. W 1990 r. CDT udzieliła łącznie 91 zapomóg indywidualnych, W 1991 r. takich zapomóg wypłacono 149. Kolejny rok przyniósł ze sobą gwałtowny wzrost liczby zapomóg. W 1992 r. biuro Zarządu Diecezjalnego w Tarnowie wypłaciło aż 450 zapomóg indywidualnych.²¹ Podobną ilość zapomóg wypłacono w 1993 r. Ich liczba wyniosła 414.

5. Pomoc bezdomnym

Wraz z przemianami ustrojowymi w Polsce, dość szybko ujawnił się problem bezdomności. Wiele osób przemieszczało teren diecezji, szukając dachu nad głową. Początkowo, jedynym wsparciem dla nich były udzielane im gorące posiłki bądź zapomogi pieniężne. Zarząd CDT dostrzegał jednak konieczność stacjonarnej placówki zapewniającej bezdomnym właściwą pomoc. Owocem tych wysiłków było rozpoczęcie w 1991 r. prace remontowych przy budynku mieszczącym się przy ul. Krakowskiej 51 w Tarnowie. Placówka ta została otwarta 02.04.1992 r. pod nazwą „Dom dla Bezdomnych Mężczyzn” W pierwszym roku swojej działalności przyjęto w nim ok. 200 mężczyzn, którzy znaleźli tam nie tylko schronienie i wyżywienie, ale pomoc prawną, medyczną i duszpasterską.

6. Akcje nadzwyczajne

Terenem działalności CDT jest zasadniczo diecezja tarnowska. Jednakże do statutowych zadań CDT należy uczestniczenie w akcjach pomocy dla ludzi szczególnie potrzebujących w kraju i zagranicą.²² W okresie sprawozdawczym CDT uczestniczyła w kilku nadzwyczajnych akcjach pomocy związanych z trudną sytuacją materialną, katastrofami lub skutkami konfliktów zbrojnych.

---

²⁰ Wymienionych jest wówczas 12 kuchni, ale przy jednej z nich brak liczby wydawanych obiadów.

²¹ W roku 1992 najniższa zapomoga wyniosła 10.000 zł, najwyższa zaś 4.000.000 zł. Średnia wielkość zapomogi wyniosła ok. 200.000 zł.

²² *Statut Caritas Diecezji Tarnowskiej* (1990), art. 5c, s. 48.

W 1990 r. miała miejsce akcja pomocy dla mieszkańców Rumunii, którzy borykali się z ogromnymi trudnościami po przemianach ustrojowych. Za pośrednictwem krajowych struktur charytatywnych przekazano zebrane wówczas w diecezji ofiary na pomoc dla nich.

W 1991 r. miała miejsce kolejna zbiórka funduszy na pomoc dla biednych i cierpiących na Wschodzie. Została ona przekazana potrzebującym za pośrednictwem Caritas Polska. Również w 1991 r. CDT koordynowała i wspierała finansowo akcję przyjęcia i pobytu w parafiach dzieci z terenu dawnego ZSRR dotkniętych skutkami wybuchu w elektrowni atomowej w Czernobylu. Przyjęto wówczas 295 dzieci.²³

Na przełomie 1991/1992 r. w odpowiedzi na apel biskupa Józefa Życińskiego, w diecezji przeprowadzono zbiórkę na pomoc dla poszkodowanych w wojnie w Chorwacji. Caritas zakupiła z zebranych środków leki i środki opatrunkowe i wysłała je dwoma transportami (trzy samochody dostawcze) do diecezji Krk.

Ponadto, w odpowiedzi na prośby tarnowskich kapłanów pracujących na Ukrainie (5 parafii) i Białorusi (2 parafie), CDT zorganizowała lub pomogła w zorganizowaniu dla tamtejszych parafii transportu odzieży, żywności, artykułów medycznych, sprzętu liturgicznego, maszyn i narzędzi budowlanych. CDT wspomagała także zgromadzenia zakonne w ich działalności charytatywnej w Rumunii, na Ukrainie i Białorusi. Była to pomoc w formie żywności, odzieży, środków czystości m.in. dla Domu Starców i Inwalidów oraz Domu Dzieci Sierocych we Lwowie.

7. Przekazywanie pomocy zagranicznej

Dla pełniejszego obrazu pomocy niesionej przez CDT należy wspomnieć akcję rozdzielania pomocy zagranicznej, która napływała jeszcze do Polski, w tym także do diecezji tarnowskiej. Skala tej pomocy stopniowo się zmniejszała, ale w dalszym stopniu stanowiła znaczące wsparcie. Transporty przychodziły z krajów Europy Zachodniej i ze Stanów Zjednoczonych. Wśród przesyłanych darów znajdowały się najczęściej: odzież, obuwie, sprzęt medyczny, żywność. Magazyn do przyjmowania pomocy zagranicznej mieścił się przy ul. Pszennej 7 w Tarnowie. CDT rozdzielala tę pomoc przede wszystkim za pośrednictwem parafii. Sprzęt medyczny był przekazywany szpitalom.

II. POZYSKIWANIE ŚRODKÓW I ICH ROZDZIAŁ

Pierwszy *Statut Caritas Diecezji Tarnowskiej* stwierdzał, że dla osiągnięcia celów i właściwego pełnienia zadań Caritas potrzebuje środków materialnych i finansowych, które mogą pochodzić: z ofiarności społecznej, przez urządzenie zbiórek i imprez dochodowych, przyjmowanie darowizn, spadków, zapisów itp., z prowadzenia własnej działalności gospodarczej lub handlowej, z subwencji i dotacji pochodzących od instytucji państwowych, samorządowych lub prywatnych oraz ze składek i funduszy kościelnych.²⁴ W latach 1990-1993 CDT pozyskiwała środki na działalność charytatywną zgodnie z tym zapisem *Statutu*. Przedstawione poniżej ogólne zestawienia za kolejne lata okresu sprawozdawczego uwzględniają najważniejsze źródła i wysokości przychodów oraz najważniejsze wydatki CDT.²⁵ Początek

²³ Akcja pomocy dla dzieci z terenów dotkniętych skutkami awarii w Czernobylu była kontynuowana w 1992 r. Przyjęto wówczas na wakacyjny wypoczynek 327 dzieci z Białorusi.

²⁴ *Statut Caritas Diecezji Tarnowskiej* (1990), art. 8, s. 48.

²⁵ Nie jest pełne zestawienie wszystkich wydatków i wpływów. Przy przedstawieniu źródeł pozyskiwania nie uwzględniono m.in. środków pochodzących z odsetek bankowych, itp. Natomiast wśród wydatków zostaną pominięte m.in. te, które dotyczą kosztów funkcjonowania Zarządu Diecezjalnego, utrzymania biura oraz wydatki związane z prowadzonymi akcjami duszpastersko-formacyjnymi (m.in. Tydzień Miłosierdzia, rekolekcje dla chorych, rekolekcje dla parafialnych opiekunek charytatywnych, a następnie wolontariuszy Parafialnych Oddziałów Caritas).

lat 90-tych w Polsce charakteryzuje bardzo wysoka inflacja, co miało zasadniczy wpływ na wielkość uzyskiwanych przychodów i wysokość wydatków CDT.

1. Pozyskiwane środki

W 1990 r. przychody CDT wyniosły łącznie 419.422.570 zł. Na tę sumę złożyły się ofiary i wpłaty w wysokości 213.029.740 zł oraz dochody z innych źródeł w wysokości 206.392.830 zł. Ofiary i wpłaty pochodziły m.in. od osób prywatnych, od Komisji Charytatywnej Episkopatu Polski, od zakładów pracy, spółdzielni i organizacji pracowniczych (Komisje zakładowe NSZZ „Solidarność”), od zgromadzeń zakonnych oraz dar papieża Jana Pawła II. Natomiast wśród dochodów z innych źródeł najwięcej środków CDT pozyskała od Kuratorium Oświaty i Wychowania (118.150.000 zł), z działalności sklepu „Okazja” w Tarnowie²⁶ oraz w wyniku zbiórki na rzecz mieszkańców Rumunii (43.216.320 zł).

W 1991 r. CDT dysponowała 1.251.057.256 zł. Na sumę tę złożyły się m.in. ofiary od darczyńców (29.021.500 zł), wpłaty z parafii na „pomoc dla Wschodu” (274.620.214 zł) oraz wpłaty ze sklepu „Okazja” (71.235.630 zł). Najpoważniejszym źródłem wpływów były pozyskane dotacje z Wojewódzkiego Zespołu Pomocy Społecznej w Tarnowie na remont Domu dla Bezdomnych (324.320.425 zł) oraz na wypoczynek wakacyjny i zimowy z Kuratoriów Oświaty i Wychowania w Tarnowie i Nowym Sączu (łącznie 365.000.000 zł) i z Miejskich Ośrodków Pomocy Społecznej i Urzędów Miast i Gmin na oazy dla młodzieży trudnej (73.980.000 zł).

W 1992 r. środki, jakimi dysponowała CDT wyniosły 1.798.897.243 zł. Różnego rodzaju ofiary stanowiły łącznie 703.930.577 zł (blisko połowę tej sumy stanowiła składka ze Środy Popielcowej). Z dotacji z Wojewódzkiego Zespołu Pomocy Społecznej w Nowym Sączu i w Tarnowie, Caritas otrzymała 520.000.000 zł. Znaczącą pozycją w środkach, którymi dysponowała CDT stanowiły zwroty i refundacje z Biura Pracy, Urzędu Miasta i Wojewódzkiego Zespołu Pomocy Społecznej w Tarnowie. Wpłaty ze sklepu „Okazja” wyniosły 94.100.050 zł.

Rok później przychody tarnowskiej Caritas wyniosły 1.787.810.690 zł. Ponad 40% tej sumy stanowiły środki pozostałe z 1992 r. (742.457.490 zł). Drugą znaczącą kategorią wpływów były ofiary i składki (622.913.500), przy czym były to zasadniczo wpływy z dwóch składek: ze Środy Popielcowej i na pomoc dla Jugosławii. W 1993 r. CDT pozyskała dotacje na sumę 81.205.400 zł. Dotacje te pochodziły od Wojewódzkiego Zespołu Pomocy Społecznej w Tarnowie, od Urzędu Wojewódzkiego w Tarnowie oraz z tarnowskiego Kuratorium Oświaty i Wychowania. Dwie ostatnie dotacje były przeznaczone dla Telefonu Zaufania „Arka”²⁷ Wpłaty ze sklepu „Okazja” wyniosły 89.314.000 zł.

Porównawcza przychodów CDT w czterech pierwszych latach jej działalności pozwala na wyciągnięcie kilku wniosków. Najpierw należy podkreślić, że tarnowska Caritas pozyskuje znaczną część środków z dotacji państwowych i samorządowych, choć ze względu na odmienność podejmowanych w poszczególnych latach działań, zmieniają się podmioty dotujące. Dotacje te są pozyskiwane bezpośrednio na realizację jakiejś konkretnej formy pomocy (np. wakacyjny wypoczynek) lub na inwestycje zmierzające do tworzenia placówek opiekuńczych. Dalej, wśród przychodów CDT duże znaczenie posiadają środki pochodzące z ogólnodiecezjalnych zbiórek (od 1992 r. były to zwłaszcza wpływy ze Środy Popielcowej), natomiast stosunkowo niewielki procent stanowią indywidualne wpłaty i ofiary od osób fizycznych czy zakładów lub firm. Stałym źródłem dochodu CDT jest sklep „Okazja” prowadzący sprzedaż używanej odzieży.

²⁶ Sklep prowadził sprzedaż używanej odzieży i mieścił się przy Pl. Kazimierza.

²⁷ Inicjatywa Telefonu Zaufania „Arka” była realizowana przy ścisłej współpracy CDT i Wydziału Duszpasterstwa Rodzin.

2. Rozdział środków

Fundusze i środki będące w dyspozycji Caritas były przeznaczane na przedstawione w części pierwszej niniejszego sprawozdania działania CDT. Ukazanie i analiza rozdziału środków obejmie te główne działy działalności tarnowskiej Caritas.

W pierwszym, pełnym roku swojej działalności, czyli w 1990 r., CDT wydała łącznie 360.366.615 zł. Najważniejsze kategorie wydatków przedstawiały się następująco:

- na działalność Kuchni Caritas w Tarnowie przeznaczono 43.232.482 zł,
- na wsparcie innych kuchni dla ubogich działających przy parafiach – 42.629.000 zł,
- pomoc dla dzieci z Ochronek wyniosła 11.800.000 zł,
- na dofinansowanie innych instytucji i akcji pomocy potrzebującym wydano 19.372.100 zł, z czego na dożywianie dzieci – 6.570.000 zł,
- zapomogi indywidualne wypłacono na sumę 11.569.100 zł,
- na pomoc dla osób niepełnosprawnych i chorych przeznaczono 4.605.600 zł,
- na akcję wakacyjnego wypoczynku dzieci i młodzieży – 112.555.000 zł,
- na pomoc Rumunii (43.216.320 zł).

W 1991 r. CDT wydała na prowadzone dzieła 1.167.946.261 zł. Najwięcej środków zostało przeznaczonych na wakacyjne oazy dzieci i młodzieży (483.781.600 zł, w tym na wakacje dla dzieci z Ukrainy i Białorusi – 39.351.600 zł). Drugą znaczącą pozycją były koszty remontu Domu dla Bezdomnych w Tarnowie (274.320.425 zł). Za pośrednictwem Caritas Polska przekazano na pomoc dla Wschodu 130.000.000 zł; na Hospicjum w Dąbrowie Tarnowskiej przeznaczono 50.000.000 zł; na Dom dla Dzieci z Porażeniem Mózgowym w Gorlicach – 20.000.000 zł; na Kuchnie dla ubogich – 38.113.075 zł. Ponadto na dożywianie dzieci w szkołach wydano 7.072.000 zł, a na zapomogi – 29.537.580 zł.

Rok później CDT wydała 1.056.439.753 zł. Środki te zostały przeznaczone m.in. na:

- dożywianie dzieci w szkołach – 21.484.000 zł,
- Dom dla Dzieci Niepełnosprawnych w Tarnowie, przy ul. Nowodąbrowskiej 6 – 147.389.500 zł;
- Dom dla Bezdomnych – 204.053.600 zł;
- kuchnie dla ubogich – 90.133.100 zł;
- akcja wakacyjna – 110.248.000 zł;
- pomoc dla Chorwacji – 23.131.100 zł;
- zapomogi indywidualne – 98.200.700 zł.

W 1993 r. wydatki CDT zamknęły się sumą 1.568.918.800 zł. Jeśli chodzi o najważniejsze dzieła wspierane w tym roku przez CDT, to należy do nich Dom „Józefa” w Krynicy, na który wydano najwięcej środków (450.000.000 zł). Koszty działania Domu dla Bezdomnych w Tarnowie wyniosły 268.865.800 zł; zapomogi indywidualne zostały wypłacone w kwocie 130.551.000 zł, zaś wydatki na Kuchnie dla ubogich to 114.497.900 zł. Na oazy wakacyjne dla różnych grup, w tym dla dzieci z Białorusi, CDT przekazała 150.000.000 zł. Wsparcie dla mieszkańców ówczesnej Jugosławii wyniosło 130.000.000 zł. CDT wspierała w dalszym ciągu Dom dla Dzieci Niepełnosprawnych w Tarnowie, przy ul. Nowodąbrowskiej 6 (27.125.800 zł). Na dożywianie dzieci przekazano sumę 9.256.000 zł; na Telefon Zaufania „Arka” – 26.205.400 zł, a na duszpasterstwa głuchoniemych, więźniów i młodzieży niedostosowanej społecznie, CDT przekazała łącznie 13.428.000 zł.

Podobnie jak porównanie przychodów, tak i zestawienie wydatków CDT za okres 1990-1993 prowadzi do interesujących spostrzeżeń. CDT wspierała w sposób stały kilka ważnych akcji. Była to przede wszystkim akcja wakacyjna, wspierana albo z pozyskiwanych dotacji, albo ze środków własnych. Stałą pozycją w wydatkach było wspieranie kuchni dla ubogich i dożywiania dzieci, choć wydatki na te dwa dzieła nie są zbyt wysokie. Od początku działalności, CDT wspierała ludzi potrzebujących, współpracując z podmiotami kościelnymi i innymi instytucjami, pomagając im w pozyskaniu środków lub przekazując im środki własne. Coraz wyraźniej uwidacznia się także rola placówek, które tworzy i otwiera tarnowska Caritas.

Zwrócić należy jeszcze uwagę na zapomogi indywidualne, których liczba była początkowo (1990 r.) bardzo niewielka, a więc i środki na nie przeznaczone stanowiły mały procent wszystkich wydatków. Natomiast w 1992 r. i 1993 r. liczba zapomóg była już bardzo wysoka. Oznaczało to wydawanie znacznie większych środków na tę formę pomocy.

ZAKOŃCZENIE

Powołanie CDT w końcu 1989 r. stanowi ważne wydarzenie w życiu Kościoła tarnowskiego. Organizacja ta powstawała po długiej przerwie, i choć korzystała z doświadczeń blisko 40-letniego duszpasterstwa charytatywnego w diecezji, to jednak musiała dopiero wypracowywać swoje własne wzory, sposoby i formy działania. Pierwsze lata stanowią dla CDT czas zdobywania doświadczeń, rozeznawania potrzeb w diecezji, nawiązywania pierwszych kontaktów z instytucjami świeckimi, tworzenia pierwszych placówek i organizowania działalności charytatywnej w diecezji poprzez tworzenie Parafialnych Oddziałów Caritas.

Przedstawione sprawozdanie, choć nie jest wyczerpujące, przedstawia najważniejsze działania i ukazuje stronę finansową poczynać tarnowskiej Caritas. Przez pryzmat realizowanych dzieł, pozyskiwanych i rozdzielanych środków, ukazuje ono jak CDT wypełniała w pierwszych latach swoje najważniejsze zadanie: praktyczne realizowanie nauki Jezusa Chrystusa o miłości i miłosierdziu.